

УДК 336.717

Парій В.М., Гонтар К.В.

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

У статті розглядається поняття фінансової стійкості як якісної, динамічної інтегральної характеристики спроможності банку, як економічної системи трансформації ресурсів та ризиків, ефективно виконувати свої функції та забезпечувати цілеспрямований розвиток, витримуючи вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища.

Ключові слова: фінансова стійкість, стійкість, оцінка, банк, надійність банку, комерційний банк, ліквідність, платоспроможність.

В статье рассматривается понятие финансовой устойчивости как качественной, динамической интегральной характеристики способности банка, как экономической системы трансформации ресурсов и рисков, эффективно выполнять свои функции и обеспечивать целенаправленное развитие, выдерживая воздействие факторов внешней и внутренней среды.

Ключевые слова: финансовая устойчивость, устойчивость, оценка, банк, надежность банка, коммерческий банк, ликвидность, платежеспособность.

Постановка проблеми. Проблема забезпечення та зміцнення фінансової стійкості банків не породжена сьогоденням, вона має корені й у минулому, складна та до кінця не розв'язана. Вона є актуальною для розвинутих країн ринкового типу, а для України набула загальнонаціонального значення, що значною мірою зумовлено специфікою розвитку вітчизняних банків. Зокрема, відносно коротким періодом їх діяльності, необхідністю працювати в умовах підвищеного ризику, що пов'язано з економічною та політичною нестабільністю в Україні, а також у порівнянні з банками економічно розвинутих країн, незначними обсягами власного капіталу. Основна проблема функціонування банку – забезпечення стійкості функціонування, тобто здатності виконувати свої функції з максимальною ефективністю та мінімальним ризиком, урахуовуючи зовнішній вплив. Саме тому ефективне управління і забезпечення власної фінансової стійкості мають бути обов'язком та основним стратегічним завданням кожного комерційного банку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання фінансової стійкості комерційних банків досліджували такі вчені як Л.П. Белих [1], В.В. Іванов [4], С.І. Кумок [5], Ю.С. Масленченкова [2], Г.С. Панова [7], Бондаренко Л.А. [8], О.Б. Ширінська [9], Г.Г. Фетисова [10], на думку авторів [1,2,5,8] - стійкість будь-якого банку визначається збалансованістю його портфелів активів і пасивів, якістю кредитно-інвестиційного портфеля і кількістю клієнтів, що обслуговуються. Схожим є визначення [4,6,7] фінансової стійкості як такого стану структури активів і пасивів банку, що

забезпечує постійну його ліквідність та платоспроможність. Проте на нашу думку такі твердження є непереконливими. Адже, в них взагалі не йде мова про прибутковість банку як необхідну умову його фінансової стійкості. Інші автори О. Д. Вовчак [8], Ж. М. Довгань [11], О. Д. Заруба [10], А. М. Мороз [6], М. І. Савлук [6] визначають фінансову стійкість комерційного банку як “відповідність” (невідповідність) діяльності банку основним плановим (нормативним) узагальнюючим показникам, які синтезують характеристики економічних складових фінансової стійкості банку: обсягу й структури власних коштів, рівня доходів і прибутку, норми прибутку на власний капітал, достатності, ліквідності, мультиплікативної ефективності власного капіталу, створення доданої вартості банком.

Мета дослідження - на сьогоднішній день проблема визначення суті фінансової стабільності банку залишається не достатньо розробленою. Науковці не прийшли до єдиної думки не тільки у питанні визначення сутності даного поняття, а й чинників, які впливають на дану категорію. Невпорядкованість понятійного апарату спонукали нас до проведення даного дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Стійкість базується не лише на стабільності, але й на законах рівноваги. У загальному вигляді рівновага банківської системи проявляється як рівноважна взаємодія її елементів. Якщо вважати, що банківська система складається з банків, небанківських кредитних організацій та банківської інфраструктури, то рівновага в даному випадку буде виражати їх збалансований стан та розвиток стосовно один до одного. Із стійкістю банків часто пов'язують і проблему надійності. Надійність банку – це скоріше його суб'єктивна оцінка з боку вкладників та кредиторів як такого, що вселяє довіру (рис. 1.). Фінансова стійкість банку визначається його можливістю нормально розвиватись. “Стійкість” більш фундаментальне поняття, в свою чергу надійність – важлива форма прояву стійкості. Тобто на надійність банку впливають місце банку на ринку, його імідж, тощо. З позиції клієнта для дотримання партнерських відносин краще використовувати термін “надійність”, але з макроекономічних позицій доцільно використовувати термін “стійкий банк” як більш емне поняття. Отже, стійкість слід розглядати як окреме поняття, відмінне від стабільності, рівноваги, надійності. Крім того, для детального аналізу суті стійкості слід розрізняти стійкість банківської системи та стійкість банку. У загальному вигляді стійкість банківської системи – це її якісна характеристика, такий динамічний розвиток всіх її елементів, при якому реалізуються її сутність та призначення в економіці. Стійкість банку як якісний стан може бути класифікована за різними ознаками. Так, за характером можна виділити економічну та політичну стійкість. Виходячи з її загальної оцінки, розрізняють реальну та

уявну стійкість. За часом забезпечення розрізняють довгострокову та короткострокову стійкість. За характером збалансованості можна виділити збалансовану стійкість та з нестійкою рівновагою.

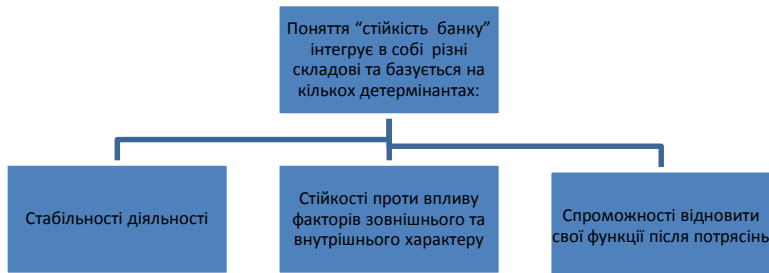

Рисунок 1. Поняття “стійкість банку”

Досвід процвітаючих в умовах ринку банків переконує в тому, що їхній стійкий розвиток залежить від сукупності таких властивостей, як гнучкість і швидкість реакції на зміни кон’юнктури ринку, конкурентоспроможність продуктів та банку в цілому, інвестиційна активність, висока ліквідність і фінансова стабільність, широке використання інноваційних факторів для саморозвитку. Стійкість комерційного банку залежить від багатьох аспектів його діяльності і має складну структуру. На думку науковців Е. Дж. Долан [10], Р. Л. Міллер [11], П. С. Роуз [10], Дж. Ф. Сінкі [9], Дж. К. Ван Хорн [11], слід виділяти такі складові стійкості банківської установи (рис.2).

Рисунок 2. Складові стійкості банківської установи

Для визначення фінансової стійкості можна використовувати інтегральні фінансово-економічні показники стану діяльності банку, які синтезують характеристики таких економічних складових фінансової стійкості, як: обсяг і структура власних коштів, рівень доходів і прибутку, норма прибутку на власний капітал, достатність ліквідності, а також параметри діяльності банку, пов’язані з інформаційно-аналітичною і

технологічною підтримкою управління фінансовими операціями банку.

Слід зазначити, що формалізація фінансової стійкості банку істотно залежить від розвиненості відкритої системи рейтингів та оцінок. У світовій практиці біржові рейтинги та індекси лежать в основі незалежної оцінки фінансового стану банку. За умови відсутності відкритої інформації про банківські капітали та їх ринкову вартість узагальнююча оцінка буде не зовсім об'єктивною. У вітчизняній економічній літературі поки немає єдиного підходу до визначення критеріїв фінансової стійкості банку, а це в свою чергу призводить до ототожнення його з іншими економічними поняттями – надійністю, платоспроможністю, ліквідністю, прибутковістю.

Щодо підходу до фінансової стійкості як до набору показників, то необхідно зауважити, що групу коефіцієнтів для оцінки формують переважно на основі аналізу джерел його коштів. Тобто більшість методик обмежуються аналізом пасиву без урахування змін в активі. Центральними банками багатьох країн, у тому числі і Національним банком України, з метою підтримання стабільності та стійкості банків і банківської системи в цілому передбачено застосування нормативів достатності капіталу, які також використовуються при фінансовому аналізі діяльності банків. Одним із основних критеріїв надійності і стійкості банків у рамках нагляду виступає саме достатність капіталу. У більшості країн для створення нових банків вимагається мінімальний розмір капіталу, достатність якого перевіряється при поточному контролі. Проте на нашу думку фінансову стійкість банку не достатньо визначити лише відповідністю чи невідповідністю діяльності банку плановим нормативам, бо останні не завжди враховують всі фактори, що впливають на здатність банку виконувати свої функції.

Висновок. В умовах динамічного розвитку вітчизняної економіки моніторингу фінансової стійкості банку повинно приділятися чи не найбільше уваги, оскільки саме стійкість є запорукою розвитку банківських установ. На нашу думку фінансова стійкість комерційного банку є комплексним поняттям і повинно розглядатися як: якісна, динамічна інтегральна характеристика спроможності банку як економічної системи трансформації ресурсів та ризиків ефективно виконувати свої функції та забезпечувати цілеспрямований розвиток, витримуючи вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища; стан банку, який характеризується збалансованістю фінансових потоків, достатністю коштів для підтримки своєї платоспроможності та ліквідності, а також рентабельною діяльністю.

Список використаних джерел

1. Білих Л. П. Стійкість комерційних банків. Як банкам уникнути банкрутства. - М.: Банки й біржі: ЮНИТИ, 2006. - 192 с.

2. Масленченков Ю.С., Дубанков А.П. - Економіка банку. Розробка з управління фінансовою діяльністю банку. 2-ге видання. 2003
3. Шіллер Р.І. Фінансова стійкість комерційного банку та шляхи її зміцнення / Р.І.Шіллер. – К.:Наукова думка 2010 – 158с
4. Іванов В.В. муніципальний менеджмент / В.В. Іванов, А.Н. Крובה. – М.: ИНФА-М, 2002. – 250 с.
5. Створення та організація діяльності комерційного банку / Под ред. С.І. Кумок. - М.: Московське фінансове об'єднання, 2004. - 322с.
6. Банківські операції : підручник / А. М. Мороз, М. І. Савлук, М. Ф. Пуховкіна та ін. / за ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Мороза. – 2-ге вид. [випр. і доп.]. – К. : Вид-во КНЕУ. 2002. – 476 с.
7. Панова Г.С. «Аналіз фінансового становища комерційного банку» М.: Фінанси і статистика 1996 – 304с.
8. Бондаренко Л.А. Побудова системи ризик-менеджменту в комерційному банку / Л.А.Бондаренко // Фінанси України. – 2003. - №9. – С.85-93
9. Ширинская Є. Б. Операції комерційних банків: російський і зарубіжний опит / Є. Б. Ширинская. - 2-е вид., Перераб. і доп. - М.: Фінанси і статистика, 1995. - 160 с.
10. Фетисов Г. Г. Стійкість комерційного банку і рейтингові системи, її оцінки / Г. Г. Фетисов. - М.: Фінанси і статистика, 1999. - 168 с
11. Довгань Ж. М. Сутність та оцінка достатності капіталу комерційного банку /Ж. М. Довгань // Вісник Тернопільської академії народного господарства. –2003. – № 3. – С. 56–61.

Pariy V.M., Gontar K.V.

FINANCIAL STABILITY COMMERCIAL BANKS: THEORETICAL ASPECTS

This paper deals with the concept of financial stability as a high-quality, dynamic characteristics of integrated capacity of the bank, as the economic transformation of resources and risks effectively carry out its functions and to provide a focused development, maintaining the influence of factors external and internal environment. The problem of ensuring and strengthening the financial stability of banks is not generated by the present, it has roots in the past , complex and not fully resolved. It is important for developed countries such as the market , and for Ukraine gained national importance , which is largely due to the specifics of domestic banks. In particular , a relatively short period of activity, the need to work in high risk , due to economic and political instability in Ukraine , but also in comparison with banks in developed economies , small amounts of equity. The main problem of the functioning of the bank - ensuring stability operation , ie the ability to perform their duties with maximum efficiency and minimum risk , taking into account external influences . Therefore, effective management and ensure its financial stability should be the duty and the main strategic objective of each commercial bank.

Keywords: financial stability, sustainability, assessment, bank soundness of the bank, commercial bank, liquidity, solvency.